

КИРИЛИЦА

ТРЕТАТА ОФИЦИАЛНА АЗБУКА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Интервюто с доц. д-р Емилия Великова, Русенски университет „Ангел Кънчев“ е проведено от г-ж Веска Узунова

Доц. д-р Емилия Великова е Еразъм+ и СЕЕРУС координатор, изследовател, преподавател в областите Обучението по математика, Математика; ръководител на ГеоГебра Институт - Русе, бивш заместник-декан на Факултет Природни науки и образование; координатор на 2 магистърски курса по образование и информационни технологии; ръководител на докторанти; автор/съавтор/редактор на 17 книги и 141 доклада; член на редколегията на 3 педагогически списания; пленарен лектор на много международни конференции и конгреси по образование; гостуващ преподавател в много университети в Европа.

Знаем, че преди да съществува кирилицата е била създадена глаголицата, която вече не се използва в Европа. Какво ще ни кажете за глаголицата?

Глаголическата писменост (известна като глаголица) е най-старата открита славянска азбука. Смята се, че е създадена през IX век от Кирил - Константин Философ с монашеско име Кирил. Той и брат му, Методий, са от елита на българските славяни по майчина линия и синове на богат търговец от Солун. Те са поканени от княз Ростислав, княз на Южна Българска Моравия, който решава да освободи земята си от чуждата немско-латинска църковна и просветна пропаганда и от провеждане на богослужението на гръцки, латински и еврейски. Двамата братя решават да преведат църковните книги на език, който е разбираем за обикновените хора. Това е езикът, който днес наричаме старославянски. Тъй като преписването на разбираем език на думите от книгите със съществуващите гръцка или латинска азбуки се оказва много трудно, то Кирил решава да създаде нова писменост въз основа на солунското българско наречие, което братята познават много добре. Двамата братя бързо създават много молитви, песнопения, догматични съчинения, преводи. Те обучават много ученици, най-добрите от които са Климент, Наум, Ангеларий, Горазд и Сава.

След смъртта на княз Ростислав и смъртта на Кирил, там отново се използва латиница, защото тези земи са откъснати от Българската империя и са присъединени към Франция.

Каква е връзката между глаголицата и кирилицата?

След смъртта на Кирил и Методий, някои от техните ученици Климент, Наум, Ангеларий, Горазд и Сава се завръщат в България по молба на Борис I (Борис-Михаил), цар на Първата българска империя, за да учат духовниците на държавата на славянската писменост, призната от Папа Адриан II.

Борис I създава изключително условия за работа и живот на учениците в центровете Плиска и Охрид. Но той иска нова азбука, която е още по-лесна за учене, четене и писане.

Новата азбука, кирилицата, наречена така в чест на Кирил, е създадена от много книжовници в Преслав. Тя използва глаголицата като основен пример. Взети са 12 знака от глаголицата, които съответстват на звуци, специфични за старобългарския език. Те не съществуват в гръцката азбука и език. Взети са и 24 букви от гръцката азбука. Създадени са 8 нови букви. В оригиналния вариант на кирилицата има 44 букви за 44-те звука на местния старобългарски език, за разлика от сегашната българска азбука с 30 букви.

Можете ли да ни кажете някои интересни факти за кирилицата?

1) Предците ни са започнали да отбелязват 24 май (сега Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност") преди повече от 2 столетия през 1813 г.

2) Най-ранният открит надпис по нашите земи, изписан с кирилица, е от 931 година в пещерен манастир близо до село Крепча в България.

4) Наименованието „кирилица“ е регистрирано през 1563 година в превода на Новия завет на хърватски.

5) Днес кирилицата се ползва от около 400 милиона души в цял свят. Освен в България, азбуката е официална в Беларус, Босна и Херцеговина, Киргизстан, Северна Македония, Монголия, Черна гора, Русия, Сърбия, Таджикистан, Украйна, а до 2018 година и в Казахстан. Преди десетилетия азбуката е ползвана и в Туркменистан, Узбекистан и Азербайджан и др.

6) До края на 70-те години на XIX век кирилицата се е ползвала и в Румъния княжествата Влахия и Молдова (обединени в дн. Румъния), Литва и други страни

7) През 2007 година кирилицата става едва третата официална азбука на Европейския съюз след латиницата и гръцката азбука.

8) Анализирайки стореното от княз Борис I и българската държава, френският лингвист Роже Бернар обобщава: „Спасявайки делото на Св.св. Кирил и Методий, България е заслужила признателността и уважението не само на славянските народи, но и на света. И това ще бъде така, докато човечеството влага истинско съдържание в думите напредък, култура и човечност...“

9) В продължение на няколко години, Хитлер многократно осъществява натиск върху българските държавници за отмяна на кирилицата и приемане на латиницата като официална азбука.

10) И макар да не е научен факт, а по-скоро констатация – по света кирилицата неправилно е позната като „руската азбука“ – несправедливост, дължаща се вероятно на прозаичната причина, че руският народ е най-многобройният, който я използва